

Krónika – válogatás a levéltári élet híreiből

Kiemelkedő szakmai tevékenységének elismeréseként *dr. Kovács Ilona* főlevéltáros, az MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltárának munkatársa, a „*Pro Archivum Nationali*” díj I. (arany) fokozatában részesült.

Az MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltárának nyugalmazott igazgatóhelyettese, *Apró Erzsébet* 2019. május 24-én jelentős elismerésben részesült. Sokéves magas színvonalú munkásságát, a Délvidék történetének kutatása terén végzett kiemelkedő és áldozatos tevékenységét a Délvidék Kutató Központ a „*Délvidék Kutatásáért Emlékérem*” adományozásával ismerte el.

Az MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára a Közép és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány XX. Század Intézetének támogatásával valósíthatta meg „*Sorspoggyászok, karrierek, életutak, kereszteződések a Nagy Háború árnyékában Sopronban*” című kiállítását. A projekt abból az alapkoncepcióból indult ki, hogy öt eltérő soproni életút keretében mutassa be az I. világháború poklába került emberek életútját és kényszerpályáját. A hagyományos kiállítás koncepcióján túlmutatva egy modern multimédiás tárlat született, az életutakat egy-egy kisfilmes animáció segítségével mutatták be, amelyek mellett a „sorspoggyászokban” az öt soproni személy pályáive papír alapú dokumentációinak másolatai is szerepelnek a kiállításon.

A *Milton Friedman Egyetem Magyar Zsidó Történelmi Intézete* és **Budapest Főváros Levéltára** 2019. június 21-én együttműködési megállapodást kötött. A felek kifejezték szándékukat közös forráskiadványok kiadására és konferenciák rendezésére, a zsidó egyesületek és szervezetek történetére vonatkozó közös adatbázis építésére és a zsidóság történetére vonatkozó források feltárásában való együttműködésre.

2019. július 10-én tíz évre szóló együttműködési keretmegállapodást írt alá Cseh Gergő Bendegúz, az ÁBTL főigazgatója és Andriy Kohut, *Ukrajna Biztonsági Szolgálat (SZBU) Levéltárának* igazgatója. Az együttműködés magában foglalja a levéltári tapasztalatcserét, iratfeltárást és dokumentumok cseréjét, tudományos projektek

megvalósítását, tudományos művek és forráskiadványok közös publikálását, valamint kiállítások szervezését.

Az MNL Országos Levéltárában *dr. Rácz György* öt éves főigazgató-helyettesi megbízása 2019 májusában lejárt. 2019. július 12-én az EMMI kulturális államtitkára jóváhagyta *dr. Germuska Pál* kinevezését, aki július 15-től az MNL új országos levéltári főigazgató-helyettese.

Manapság igen ritka, hogy valaki saját családjára vonatkozóan több száz éves eredeti iratokkal rendelkezzen. Dr. Hatvani Zoltán kutatómunkája során egyik rokonától jutott hozzá az 1612-ben nemességet szerző szigeti Hatvani család többségében 17-18. századi irataihoz, amelyeket 2019 nyarán adott át az MNL Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárának. A mintegy 100 eredeti dokumentumot tartalmazó ajándék feldolgozása azonnal megkezdődött.

2019. augusztus 5-én megtörtént bejegyzésével hivatalosan is létrejött a görög-katolikus Nyíregyházi Egyházmegye Levéltára. Az egyházmegyét 2015-ben hozta létre Ferenc pápa a Hajdúdorogi Egyházmegye szétválasztásával. Ez azt jelentette, hogy az egyházmegye levéltára is kettévált. Egyik része a Hajdúdorogi Főegyházmegye hivatalával együtt Debrecenbe költözött, másik része pedig, amely a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében lévő parókiák iratait tartalmazza, körülbelül 40 iratfolyóméter terjedelemben, Nyíregyházán maradt.

Dr. Gyimesi Endre, Zalaegerszeg korábbi polgármestere, miniszteri biztos az augusztus 20-i nemzeti ünnep alkalmából városvezetői tevékenységéért, valamint a levéltári szakterület fejlesztéséhez való hozzájárulásáért a *Magyar Érdemrend Tiszti-keresztje* kitüntetést kapta Áder János köztársasági elnöktől.

Augusztus 20-án *Pauler Gyula-díj*ban részesült *dr. Bernád Rita Magdolna*, a Gyulafehérvári Római Katolikus Érsekség főlevéltárosa, akinek közel húszéves szakmai tevékenysége során a főegyházmegye területén kilenc regionális gyűjtőlevéltár jött létre. Sokoldalú munkáját, a levéltári hálózat fölállítását és működtetését példás hivatástudattal, szolgálatkészen és kitartóan végzi. Az idén kiosztott másik *Pauler-díjat* *dr. Hermann István*, a Veszprémi Érseki Levéltár egykori vezetője kapta, aki utóbb a Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára igazgatója, majd főlevéltá-

rosa lett, ahol előremutató gondolkodásával és emberi hozzáállásával példát mutatott az intézmény minden dolgozójának. Emellett a Nemzeti Kulturális Alap közgyűjtésményi kuratóriumának tagjaként és a Magyar Levéltárosok Egyesülete alelnökeként is sokat tett a magyar levéltárügyért.

A Magyar Nemzeti Levéltár Informatikai és E-levéltári Osztályán dolgozó *Kántás Balázs* az irodalomtörténet területén kifejtett tevékenységéért az Emberi Erőforrások Minisztere által adományozható *Gérecz Attila-díj*ban részesült.

A **Magyar Nemzeti Levéltár** 2019. szeptember 1-jén vizuális arculatváltáson esett át. Az új profil – a tervezői szándék szerint – a történelmi múlt és a levéltárszakma digitális jövőjének jegyeit egyesíti: egyszerre fejezi ki az ország legnagyobb és legrégebbi közgyűjteményét megillető státuszt, miközben egy 21. századi modern, szolgáltató intézmény képét is sugározza. Az arculatváltás stratégiai célja, hogy egy új, karakteres forma segítségével szólítsa meg a nagyközönséget, ezzel is növelve az intézmény társadalmi beágyazottságát.

2019. szeptember 6-án nemzetközi konferenciát rendezett a **Nyitrai Állami Levéltár Vágsellyei Fióklevéltára**. A rendezvényen először adták át a Pro Archivó-plaketteket azoknak, akik az intézmény munkáját segítették. Az elismerésben többek között *Kujbusné dr. Mecsei Éva*, az MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárának igazgatója részesült.

A **Magyar Nemzeti Levéltár** 2019 őszétől többéves, családtörténet-kutatást népszerűsítő és segítő projektet indít *Hetedízigen* címmel. A projekt bemutatójára szeptember 17-én került sor az MNL Országos Levéltára Bécsi kapu téri épületében.

2019. április 4-én a **Magyar Nemzeti Levéltár** és a *Nemzeti Színház* együttműködési megállapodást írt alá, amelynek értelmébe a két intézmény a 2019/2020-as évadban kiállítás-sorozatot indít útjára *Kincstár* címmel. A sorozat első tárlata – amely szeptember 21-én nyílt meg – az új Nemzeti Színház épületére 1912-ben kiírt pályázat terveit és Várad Aranka színésznő naplóját mutatja be. A kiállítás 2020. január 31-ig tekinthető meg a Nemzeti Színház épületében.

A Ráday Levéltár és a Ráday Gyűjtemény Kézirattárának iratanyaga 2019. szeptember 25-től Budapest Főváros Levéltára kutatótermében vált kutathatóvá. A Ráday Kollégium Markusovszky tér felőli szárnyát – amely korábban otthont adott a levéltárnak is – lebontják, és teljesen újjáépítik.

2019. szeptember 30. és október 2. között a Soproni Egyetemen tartotta vándorgyűlését a Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség. A rendezvény három fő kérdéskört járt körül az egyetemi levéltárak aktuális kérdésein túl: az egyetemi jubileumok – egyetemi levéltárak, 1919 és a magyar egyetemek, valamint a Közgyűjteményi Digitalizálási Stratégia és az egyetemi levéltárak témaköröket. A Nyitott Levéltárak programsorozat 2019. évi tematikájához – fürdő kultúra, turizmus – kapcsolódva is hangzott el előadás a rendezvényen.

Budapest Főváros Levéltárának főigazgatója, dr. Kenyeres István 2019. október 1-jével öt évre megbízta dr. Hermann Istvánt az intézmény tudományos–szakmai főigazgató-helyettesi feladatainak ellátásával.

Október 2-án ünnepélyes sajtótájékoztató keretében adta át Kásler Miklós az emberi erőforrások minisztere az MNL Országos Levéltára részére Kiss Ernő honvéd altábornagy, aradi vértanú, eddig ismeretlen búcsúlevelét. A Kiss Ernő által írt, ismert búcsúlevelek száma ezzel háromra bővült. A levél Kiss Ernő címeres levélpapírára íródott német nyelven, a címzett, a tábornok féltestvére, Juliana von Leeuwen volt. A levélből kitűnik: Kiss Ernő rokonai próbáltak közbenjárni érdekében, valamint az írás arra is bizonyíték, hogy a tábornok valóban kérte felmentését 1849 januárjában.

Új történelmi blog indult az MNL Nógrád Megyei Levéltárának honlapján „Sodrásban és ellenállásban” – Nógrád megye 1918–1924 címmel.

A Magyar Nemzeti Levéltár gondozásába kerül hatszázezer, a II. világháborúban és azt követően szovjet táborokba hurcolt magyar fogoly azonosító kártyája – jelentették be 2019. október 14-én a Parlamentben tartott sajtótájékoztatón. Az együttműködési egyezmény értelmében 2019. december 1-jéig öt szakaszban, összesen 682.131 nyilvántartó kártya másolata került a Magyar Nemzeti Levéltár őrizetébe, ami 1 364 262 digitális felvételt jelent. Az anyag feldolgozása a jövő évben indulhat meg. A teljes adatfeltöltés várhatóan 2020 végére készül el.

■

Október 15-én szentmisével adtak hálát az **Országos Katolikus Gyűjteményi Központ** (OKGYK) alapításának ötvenedik évfordulója alkalmából. Ezt követően előadások hangzottak el az intézmény múltjáról. Az esemény végén az OKGYK egykori vezetésében, illetve a katolikus gyűjtemények feldolgozásában legrégebben dolgozók díjat vehettek át az igazgatótól, Varga Lajos váci segédpüspöktől.

■

Október 15–16-án Szolnokon tartotta soros, immáron nyolcadik ülését a **Magyar–Orosz Levéltári Együttműködési Bizottság**. Az eseményre, és az azt kísérő szakmai programokra Andrej Juraszovval, a Föderációs Levéltári Ügynökség (Roszarhiv) helyettes vezetőjének vezetésével hatfős orosz levéltári delegáció érkezett Magyarországra. A magyar fél ennek az ülésnek a keretében jutott olyan információk birtokába az oroszországi szakhatósági levéltárakban őrzött hungarika-anyagokról, amelyek eddig a magyar kutatók előtt nem voltak ismertek. A tárgyalófelek megállapodtak abban, hogy az I. világháború galíciai frontjának 1914–1915. évi eseményeit bemutató, a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, illetve az Orosz Állami Hadtörténelmi Levéltár (RGVIA) közös szerkesztésében készülő kétnyelvű albumot előreláthatólag 2020 első felében a magyar fél adja ki Magyarországon. A Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) és az Orosz Állami Gazdasági Levéltár (RGAE) együttműködésében megvalósuló Budapest–Moszkva: két főváros metrója című történelmi albumot pedig a Roszarhiv adja ki Oroszországban 2020 második felében. 2020 tavaszán egy dokumentumkiállítást és ahhoz kapcsolódva kerekasztal beszélgetést szerveznek Budapesten Magyarok a Kominternben címmel, továbbá 2021-ben orosz nyelvű dokumentumgyűjteményt jelentetnek meg Magyarország és a Komintern címmel. Ennek a kötetnek a magyar nyelvű változata várhatóan 2022-ben lát majd napvilágot. Az ülés zárásaként Andrej Juraszov ünnepélyes keretek között adta át dr. Szabó Csabának, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatójának azt a 30 tételből álló, Mindszenty József esztergomi érsekre, hercegprímásra vonatkozó iratlistát és a hozzá tartozó iratmásolatokat, amelyeket az orosz kollégák az Orosz Állami Társadalom- és Politikátörténeti Levéltár és az Oroszországi Föderáció Külpolitikai Levéltárának fondjaiból reprezentatív jelleggel válogattak ki.

■

Az *Eszterházy Károly Egyetem* kezdeményezésére tíz Heves és Borsod megyei oktatási, kulturális és közgyűjteményi intézmény, köztük az **MNL Heves és Borsod Megyei Levéltárai** regionális *szakmai együttműködési megállapodást* kötöttek. A megállapodás fő célja, hogy olyan hosszú távú szakmai fórum jöjjön létre, amely a lehető legszélesebb körben igyekszik a regionális történettudományi és társada-

lomtudományi kutatásokat felkarolni, segíteni, összehangolni és az eredményeket közzétenni. A Régiótörténeti Szakmai Fórum évente régiótörténeti konferenciát szervez és megjelenteti a Régióink története című közös periodikát. Ezzel összefüggésben újtára indult az AgriAnno Program, amelynek célja az Eger és vonzaskörzetének 20. századi történelmére vonatkozó kulturális örökség gyűjtése, megőrzése, feldolgozása és sokoldalú, élményszerű bemutatása a város és a környék lakosságának bevonásával. A program keretében az együttműködő felek kampányt szerveznek, amelynek célja a 20. századi Eger mindennapi életével kapcsolatos írásos és tárgyi emlékek összegyűjtése, valamint a tudományos ismeretterjesztés olyan fórumainak megteremtése és összehangolása, amelyek által az egri civilek is bekapcsolódhatnak a város 20. századi történetének feltárásába.

2016 és 2019 között az MNL Nógrád Megyei Levéltárának Balassagyarmati Fióklevéltárában több jelentős beruházás történt. Lecserélték az elavult fűtési rendszert, új kazánok és radiátorok biztosítják az egyenletes fűtést és a hatékony energiafelhasználást. Az energetikai megújulást szolgálja a régi ajtók és ablakok cseréje. Az átalakítások során az épület új tetőhéjazatot kapott, és homlokzata is megújult.

A *Shanghai Városi Levéltár* négytagú delegációja 2019. november 11-én érkezett **Budapest Főváros Levéltárába**. Shanghaiból első alkalommal látogattak Magyarországra a levéltár képviselői. Látogatásuk célja az intézményben folyó digitalizálási tevékenység tanulmányozása, valamint a két városi levéltár közötti együttműködési lehetőségek feltérképezése volt. A tárgyalások során a két város építészetét bemutató kölcsönös kiállítások megvalósítására tettek javaslatokat.

Az utóbbi időszakban számos egyházi levéltár törekedett arra, hogy iratanyagának frekventáltan kutatott részeit digitalizálja, s azt a szélesebb közönség számára is elérhetővé tegye. Ehhez a körhöz csatlakozott az idei esztendőben a **Székesfehérvári Püspöki és Káptalani Levéltár**, valamint a **Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára e-kutatási szolgáltatásai** elindításával. Ezzel párhuzamosan a **Pécsi Egyházmegyei Levéltár** tovább bővítette internetes szolgáltatását az iskolaszékek és az egyházközségi képviselőtestületek jegyzőkönyvi anyagainak közzétételével.

Világi Dávid